

การออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา Clothing Design that Reflects The Wisdom of Preawa Silk

ฐิติวรรณ โพนะทา อาทิตยา ยิ่งจำเริญ และจรัสพิมพ์ ว่างเย็น*

สาขาวิชาออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน, e-mail: jaratpim.w@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

การออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา เป็นการศึกษาลวดลายและภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวาเพื่อพัฒนาเครื่องแต่งกายสุภาพสตรี ด้วยการนำลักษณะของวัสดุและอุปกรณ์ รวมถึงการศึกษาลายและสีของผ้าไหมแพรวา ผสมผสานกับเทคนิคการตัดต่อเพื่อออกแบบเครื่องแต่งกายที่ทำให้ผู้สวมใส่มีความสง่างามและลดต้นทุนการผลิตเสื้อผ้าที่ทำจากผ้าไหมแพรวา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบวิเคราะห์ 2 แบบ ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์ทอผ้า โดยแบ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์ 2 ด้าน คือ 1) โครงร่าง 2) รูปแบบ และแบบวิเคราะห์ผ้าไหมแพรวา โดยแบ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์ 2 ด้าน คือ 1) ลาย 2) สี มุ่งศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพและการวิเคราะห์โดยรวมเพื่อนำมาสร้างสรรค์รูปแบบเครื่องแต่งกาย ผลการศึกษาพบว่า วัสดุและอุปกรณ์การทอผ้ามีโครงร่างรูปทรงเรขาคณิตที่มีการออกแบบให้มีความสอดคล้องกับการใช้งาน และผ้าไหมแพรวามีลักษณะของการทอแบบขิดและการจกที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบนำลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของโครงร่างวัสดุและอุปกรณ์การทอผ้ามาออกแบบโครงร่างเครื่องแต่งกาย ร่วมกับการศึกษาแนวโน้มแฟชั่น 2020 โดยนำเสนอกลุ่มสีในฤดูร้อนมาประยุกต์ใช้ให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผ้าไหมแพรวา ทำการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวาให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มสุภาพสตรีวัยทำงานช่วงอายุระหว่าง 25 -35 ปี ที่สามารถต่อยอดให้กับชุมชนสู่การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อการสร้างรายได้

คำสำคัญ: ผ้าไหมแพรวา ภูมิปัญญา การออกแบบเครื่องแต่งกาย

Abstract

Clothing design reflecting the wisdom of Praewa silk by studying the patterns and wisdom of weaving Praewa silk to develop a women's costume by adopting the characteristics of material and equipment, as well as studying Praewa patterns and colors -Silk. Combined with clothing techniques that make the wearer elegant and reduce the cost of Praewa silk ready-to-wear. Clothing design reflecting the wisdom of Praewa silk by studying the patterns and wisdom of weaving Praewa silk to develop a women's costume by adopting the characteristics of material and equipment, as well as studying Praewa patterns and colors -Silk. Combined with clothing techniques that make the wearer elegant and reduce the cost of Praewa silk ready-to-wear. The results of the study showed that weaving materials and devices have a geometric outline designed to match the use. And Praewa silk has the characteristics of Khit and Jok weaving, creating a pattern that reflects local wisdom. The design therefore brings distinctive and unique

characteristics of outlines of materials and weaving equipment used to guide the design of the garment silhouette. The fashion 2020 trend study presents color groups for spring and summer to be applied in line with the identity of Praewa silk. Clothing design reflecting the wisdom of Praewa silk to suit working women's groups aged 25-35. This can be extended to the community to make ready-to-wear clothing for income generation.

Keywords: Praewa silk, Wisdom, Clothing design

บทนำ

ผ้าไหมแพรวา เป็นผ้าทอมืออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไท ตำบลโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอีกทั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยในความงดงามของผ้าไหมแพรวา ทรงมีพระราชทานประสงค์ให้นุรักษ์ศิลปะการทอผ้าไหมแพรวาไว้ให้ยั่งยืนสืบทอดเป็นเอกลักษณ์และมรดกของท้องถิ่นตลอดไป ผ้าไหมแพรวามีลวดลายที่โดดเด่น เช่น ลายดอก ลายนาคหัวซุ้มหุบตีนหมา ลายพันมหา ลายกาบขอมดอกบัว น้อยผสมดอกพันมหา ลายต้นสนและลายแถบหรือลายคันเป็นต้น การทอที่มีการผสมผสานการทอผ้าจากและขีดต้องใช้ทักษะของช่างทอ ผ้าไหมแพรวาจึงเปรียบเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มชนที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มผู้ไท [1] ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดในการสืบทอดด้วยการนำผ้าไหมแพรวามาพัฒนาต่อยอดในฐานะเสื้อผ้าแฟชั่น อีกทั้งปัจจุบันผ้าทอพื้นบ้านยังประสบปัญหาความนิยมที่ไม่ทั่วถึง เนื่องจากสภาพอากาศร้อนทำให้การใช้ผ้าไหมแพรวามีจำกัด โดยผู้บริโภคมีการเลือกใช้ผ้าไหมแพรวาไม่มากนักเพราะผ้าไหมแพรวาส่วนใหญ่นิยมใช้เป็นเครื่องแต่งกายในพิธีมงคล อีกทั้งปัญหาในการจำหน่ายที่มีราคาสูงและที่สำคัญคือมีผู้บริโภคจำกัดอยู่เพียงบางกลุ่มเท่านั้น จึงเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญว่าทำอย่างไรให้มีฐานของการบริโภคเพิ่มขึ้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพในเชิงเทคนิคและการสร้างภาพลักษณ์ เพื่อสร้างมาตรฐานและมีพื้นที่ในฐานะสินค้าแฟชั่น [2] โดยทำการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

ธนิต ยืนยง และ ศยาภรณ์ มีแสงแก้ว [1] ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผ้าไหมแพรวาของชาวผู้ไทยเป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ แถบเทือกเขาภูพาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นส่วนใหญ่ โดยยังรักษาวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย และการทอผ้าไหม ผู้หญิงจะถูกฝึกทอผ้าแพรวาตั้งแต่อายุ 9 - 15 ปี ชาวผู้ไทย ที่ทอผ้าแพรวาส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้านโพธิ์ อำเภอก้ามวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีภูมิปัญญาในการทอผ้าไหมด้วยการเก็บลาย หรือเก็บขีดแบบจกที่มีลวดลายโดดเด่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ประกอบการเลือกใช้เส้นไหมน้อย หรือไหมยอตที่มีความเลื่อมมัน ผ้าไหม แพรวาถือว่าเป็นของล้ำค่าและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวผู้ไทย จังหวัดกาฬสินธุ์อย่างแท้จริง นอกจากนี้การทอลวดลายที่ใช้สีน้อยเยาะเกี่ยวเส้นไหมจะทำให้สามารถเกิดความหลากหลายของสีในแต่ละลายบนผืนผ้าแพรวาได้ การให้สีเส้นของลายแต่ละลายของผ้าแพรวาจะนิยมสีค่อนข้างเข้ม เช่น เขียว เหลือง น้ำเงิน เป็นต้น คุณลักษณะดังที่กล่าวมานั้นก็คือความเป็น เอกลักษณ์พิเศษเฉพาะของผ้าแพรวาในสมัยโบราณที่ทำลวดลายแบบลวงเงาหรือเรียกว่าแพรวาเงา จนปัจจุบันผ้าแพรวาได้มีการประยุกต์พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และเมื่อปี พ.ศ. 2524 ได้มีพระราชดำริให้ขยายหน้าผ้าให้กว้างขึ้น เพื่อที่จะได้นำไปใช้เป็นผ้าผืนสำหรับตัดเสื้อผ้าได้ อีกทั้งได้เกิดการประยุกต์การทำลวดลายบนผืน ผ้าให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและตรงกับตามความต้องการของตลาด โดยทำลวดลายง่ายๆ แบบขีดมีสองสีคือสีพื้นกับสีที่ลายเรียกว่าแพรวาล่วงหรือผ้าแพรวาจกที่มีการเติมสีลายเล็กๆ บน ผ้าแพรวาล่วง ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าพระองค์ท่านได้ทรงให้ความสนใจการพัฒนาการทอผ้าแพรวามาโดยตลอดจนทำให้ผ้าไหมแพรวามีความงดงามมีเสน่ห์ต่อผู้ที่ได้พบเห็นและสัมผัส

นิตยา วรรณกิตร์ [2] ได้ทำการศึกษาภูมิปัญญา “ผ้าไหมแพรวาผู้ไทบ้านโนน”: พลวัตและการปรับตัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาให้กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมการทอผ้าแพรวาของชาวผู้ไทในชุมชนบ้านโนน เริ่มต้นจากการเป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ผู้หญิงชาวผู้ไทส่วนใหญ่ต้องทอผ้าเป็น เพื่อเก็บไว้ใช้สอยในครัวเรือนการใช้ในพิธีกรรมสำคัญ การให้เป็นของกำนัลและการแบ่งปันในรูปแบบอื่นๆ จากวัตถุประสงค์ของการทอผ้าเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันเป็นวิถีชีวิตหนึ่งในชนบทและเป็นอาชีพที่สำคัญรองลงมาจาก อาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทอผ้ากลายเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่มีการถ่ายทอดและสะสมมาอย่างยาวนาน ต่อมาได้มีการตัดแปลงรูปแบบการทอเพื่อสนองความต้องการของตลาดภายนอกชุมชนการทอผ้าแพรวาจึงถูกพัฒนาและยกระดับขึ้นอย่างเป็นกระบวนการจนพัฒนาเป็นธุรกิจในครัวเรือนที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวได้จากนั้นจึงเกิดการรวมตัวกันเป็นธุรกิจ ในชุมชน การทอผ้าไหมแพรวาของชาวผู้ไทตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสะท้อนให้เห็นแบบแผนการผลิตผ้าทอของชุมชนที่สัมพันธ์กับระบบภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยการใช้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดผ่านคติ ความเชื่อและความสัมพันธ์ในครอบครัวตลอดจนการค้นพบภูมิปัญญาที่มีในชุมชนและนอกชุมชนมาผสมผสานและประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตโดยเฉพาะการประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่มีการสอดแทรกแนวคิดใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ

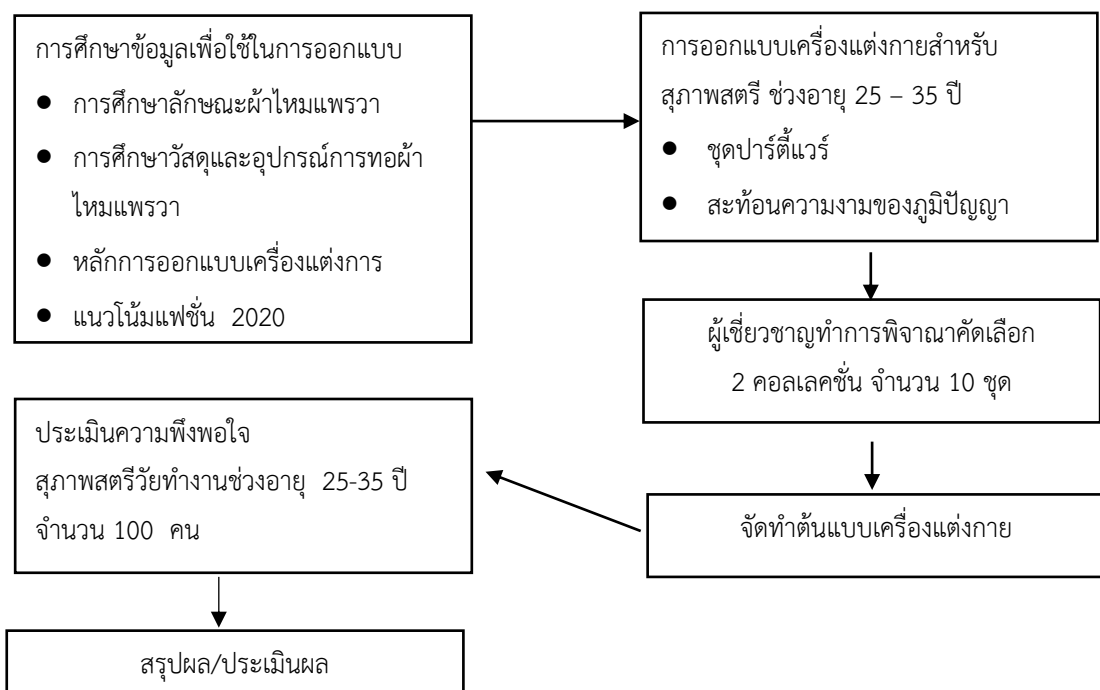
สุภาวดี ตุ่มเงิน [3] ได้ทำการศึกษาการทอผ้าแพรวาที่บ้านโนน อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการทอผ้าแพรวา ลักษณะรูปแบบของผืนผ้าและลวดลายของผ้าแพรวา ตลอดจนการศึกษาคติความเชื่อของชาวบ้านโนนที่เกี่ยวกับผ้าแพรวา โดยใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์จากข้อมูลภาคสนามประกอบกับข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การทอผ้าแพรวาที่ยังคงมีอยู่ที่บ้านโนนทั้งหมดมีผู้หญิงทำหน้าที่เป็นผู้ทอกับยังใช้วิธีการทอผ้าแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยมีลำดับขั้นตอนที่สำคัญในการทอผ้าอยู่สามประการคือการเตรียมเส้นใย การทอเส้นใยเข้าเป็นผืนผ้า และการทอประดิษฐ์ลวดลาย ลักษณะเฉพาะของผ้าแพรวาที่ทอโดยสตรีชาวบ้านโนน คือเป็นผ้าแพรวาที่ทอจากไหมเส้นเล็กที่เรียกว่าไหมยอดหรือไหมน้อยเท่านั้น ทำให้ผ้าแพรวามีเนื้อเนียนนุ่มทอประดิษฐ์ลายด้วยวิธีการทอขีดและทอจกผสมผสานกันทำให้แต่ละลายประกอบด้วยไหมหลายสีผ้าแพรวาแต่ละผืนมีขนาดความยาวพอที่ผู้หญิงจะนำไปใช้ห่มคลุมเตียงบำในลักษณะของสไปด์พอดี ลวดลายบนผ้าแพรวาจะมีปรากฏเต็มตลอดทั้งผืนผ้าลายทุกลายถูกจัดวางเรียงเป็นแถวตามแนวนอน ขวางเต็มหน้าผ้าแบบซ้ำๆกันที่ชายผ้าทั้งสองด้านทอเป็นพื้นที่ว่างด้วยไหมสีแดงเข้มลักษณะของลายแบ่งได้เป็นประการคือ ลายเล็กหรือลายคั่น ลายเชิงผ้า และลายใหญ่ ผ้าแพรวาแต่ละผืนส่วนใหญ่มีลายใหญ่ 13 แถว โดยแยกเป็นสองกลุ่มคือ ลายใหญ่ซ้ำกันทั้งสิบสามแถวและลายใหญ่มีลายเรียงสลับกันส่วนลักษณะลายที่ปรากฏบนผืนผ้าแพรวาแบ่งออกได้เป็นห้าประเภท คือ ลายประเภทพืชพันธุ์พฤกษา ลายประเภทตัวสัตว์ ลายประเภทสิ่งของเครื่องใช้ ลายประเภทอาคารสิ่งก่อสร้าง และลายประเภทท้องฟ้า ในส่วนของลายคั่นพบว่ามีมทอลายตาบังและลายใบนุ่นทางด้านความเชื่อของชาวบ้านโนนที่เกี่ยวกับการทอผ้าแพรวานั้น ชาวบ้านโนนเชื่อว่าการทอผ้าแพรวาคือกระบวนการทำงานที่ช่วยฝึกฝนลูกผู้หญิงให้มีคุณสมบัติของความเป็นกุลสตรีได้อย่างเหมาะสม ส่วนลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าแพรวาล้วนแต่มีความหมายที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของความเป็นสิริมงคลทั้งสิ้น และชาวบ้านยังเชื่อว่าผ้าแพรวาเป็นผ้าแห่งความเป็นมงคลอีกด้วย

สุภาพร เชียงใหม่ และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ [4] ได้ทำการศึกษากระบวนการทอผ้าไหมแพรวาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในชุมชนโนน อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในฐานะกลุ่มทอผ้าไหมแพรวาบ้านโนน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2520 โดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการศูนย์ศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 840 คน โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนา ได้แก่ ด้านคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มที่มีความรับผิดชอบหน้าที่ มีทักษะและความชำนาญในการทอผ้า ด้านการดำเนินงานและการจัดการกลุ่มที่มีการกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อ บังคับต่างๆ ไว้เป็นระบบชัดเจน ด้านการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ด้านเครือข่ายทั้งในและต่างจังหวัด ด้านการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของ

การศึกษาสภาพปัญหาพบว่า กลุ่มประสบปัญหาในการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการของผู้บริโภคเท่าที่ควรขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับช่องทางการตลาดผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งปัญหาต้นทุนวัตถุดิบที่สูงซึ่งแนวทางและโอกาสในการพัฒนาให้กลุ่มประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนคือ เน้นการลดต้นทุนการผลิตซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานหรือการสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การประสานงานที่ดีกับเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการเพิ่มทักษะในการให้บริการด้านอื่นๆนอกเหนือจากทักษะด้านการผลิต เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลายจากการเปิดการค้าเสรีอาเซียน ทั้งนี้ผ้าไหมแพรวาถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักหนึ่งใน 60 รายการของกลุ่มสินค้าชุมชนระดับ premium อย่างสินค้า GI หรือสิ่งประดิษฐ์ทางภูมิศาสตร์ ที่ตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศไทยแลนด์ 4.0 เพื่อรองรับกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อาจกล่าวได้ว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นรากฐานในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยเป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

จากข้อมูลข้างต้น ผ้าไหมแพรวาได้พัฒนาจากแนวคิดจากการทอเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันเป็นวิถีชีวิตหนึ่งในชนบทและเป็นอาชีพที่สำคัญรองลงมาจากอาชีพเกษตรกรรม ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทอผ้ากลายเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่มีการถ่ายทอดและสะสมมาอย่างยาวนาน และมีการดัดแปลงรูปแบบการทอเพื่อสนองความต้องการของตลาดภายนอกชุมชน การทอผ้าไหมแพรวาจึงถูกพัฒนาและยกระดับขึ้นจนพัฒนาเป็นธุรกิจในครัวเรือนที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวการรวมตัวกันเป็นธุรกิจชุมชน การทอผ้าไหมแพรวาของชาวผู้ไทตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสะท้อนให้เห็นแบบแผนการผลิตผ้าทอของชุมชนที่สัมพันธ์กับระบบภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยการใช้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีการสั่งสมความเชื่อและความสัมพันธ์ในครอบครัว ตลอดจนการค้นพบภูมิปัญญาที่มีในชุมชนและนอกชุมชนมาผสมผสานและประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ผู้ศึกษาจึงมีแนวคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของผ้าไหมแพรวา โดยการนำผ้าไหมแพรวามาใช้ในการออกแบบและมุ่งศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าเพื่อการสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบ ด้วยการใช้เทคนิคการตัดต่อร่วมกับการตกแต่งและการนำแนวโน้มแฟชั่นมาใช้ในการออกแบบเพื่อภาพสะท้อนความงามผ้าไหมแพรวาผ่านการออกแบบแฟชั่น ที่สำคัญคือการออกแบบที่สามารถส่งเสริมแนวคิดการกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่หันมาให้ความสนใจในการสวมใส่ผ้าไหมแพรวาเพิ่มขึ้น เพื่อการส่งเสริมการทอผ้าและการผลิตรูปแบบเสื้อผ้าสำเร็จรูปของกลุ่มชาวภูไท ตำบลโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการศึกษา

ผลการศึกษา

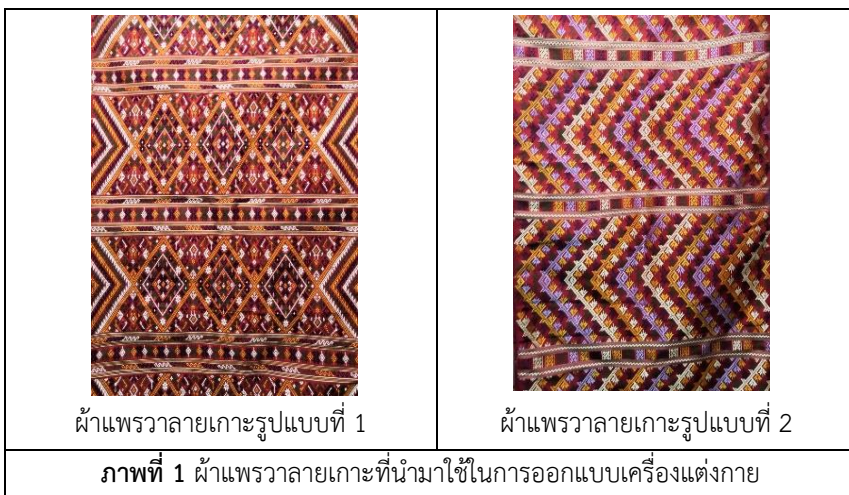
การออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา ได้ผลการศึกษาดังนี้
ผลการวิเคราะห์ลักษณะของลายผ้าไหมแพรวาเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบ

โดยศึกษาผ้าไหมแพรวาของกลุ่มชุมชนบ้านโพน 3 ลาย ที่มีการผลิตเพื่อการจัดจำหน่ายของกลุ่มชุมชน ได้แก่ ผ้าไหมแพรวาลายล่อง ผ้าไหมแพรวาลายจก ผ้าไหมแพรวาลายเกาะ ซึ่งเป็นลายที่ทออยู่ในปัจจุบัน พบว่า ผ้าไหมแพรวาทั้ง 3 ลาย มีส่วนประกอบหลักในการวางลาย 3 ส่วน คือ ลายหลัก ลายคั่นหรือลายแถบ และลายช่อลายเชิงหรือลายเชิงผ้า แต่จะมีความแตกต่างตรงลักษณะของกรรมวิธีการทอที่มีความแตกต่างกันตรงเทคนิคการทอและการใช้สี ที่ส่งผลสู่ระยะเวลาในการทอที่ต่างกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : ลักษณะของลายผ้าแพรวา

ลักษณะลายผ้าแพรวา	ลักษณะของลาย
ผ้าแพรวาลายล่อง	ลายที่ปรากฏมีรูปแบบของลวดลายที่เรียบง่าย โดยทั่วไปจะมีการใช้สีจำนวน 2 สี กำหนดให้เป็นสีพื้น 1 สี และเป็นสีของลวดลาย 1 สี
ผ้าแพรวาลายจก	ลายที่มีการเพิ่มลวดลายด้วยวิธีการจกเพิ่มโดยการแทรกลวดลายดอกลงในลวดลายของผืนผ้า ทำให้มีสีที่เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายของสีที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มเส้นด้ายพิเศษด้วยการจก
ผ้าแพรวาลายเกาะ (ภาพที่ 1)	ลายในกลุ่มนี้มีสีที่หลากหลายและสดใสกว่าลักษณะของลายล่องและลายจก ลวดลายที่ปรากฏในกลุ่มผ้าลายเกาะจะเป็นลายดอกที่มีขนาดใหญ่ และลายผ้าตลอดทั้งผืนจะมีลวดลายที่หลากหลาย

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ทำการพิจารณาลักษณะของลายผ้าแพรวาที่มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายพิจารณาร่วมกับกระแสแนวโน้มแฟชั่น 2020 โดยนำผ้าแพรวาในกลุ่มของลักษณะผ้าแพรวาลายเกาะมาใช้ในการออกแบบและทำต้นแบบเครื่องแต่งกายสำหรับสุภาพสตรีวัยทำงานอายุระหว่าง 25-35 ปี เนื่องจากลักษณะของผ้าแพรวาลายเกาะมีรูปแบบของลวดลายและสีที่มีความหลากหลาย และกลุ่มสีที่ปรากฏบนผ้าไหมแพรวาลายเกาะมีความสอดคล้องกับกระแสแนวโน้มแฟชั่น อีกทั้งยังมีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการออกแบบและเทคนิคการตัดต่อ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในรูปแบบเครื่องแต่งกายมากกว่า 1 รูปแบบ ด้วยการนำมาตกแต่งเฉพาะจุดที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของผ้าไหมแพรวาและการลดต้นทุนการผลิตเครื่องแต่งกายในกลุ่มเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ผลการศึกษารออกแบบเครื่องแต่งกาย

โดยนำโครงร่างของวัสดุและอุปกรณ์ทอผ้าไหมแพรวา ได้แก่ รังไหม กระดิ่งเลี้ยงไหม เครื่องกรอผ้า กระจวย กี่ทอผ้า มาวิเคราะห์โดยดึงลักษณะที่เป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของโครงร่างที่แสดงรูปทรงที่ชัดเจนมาใช้เป็นแนวทางการออกแบบโครงร่างเครื่องแต่งกาย ร่วมกับการศึกษาแนวโน้มแฟชั่น 2020 โดยนำเสนอกลุ่มสีในฤดูร้อนมาประยุกต์ใช้มุ่งนำกลุ่มสีแดงมาประยุกต์ใช้ให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผ้าไหมแพรวา ทำการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับกลุ่มสตรีวัยทำงานช่วงอายุระหว่าง 25 -35 ปี โดยกำหนดเป็นชุดปาร์ตี้แวร์จำนวน 2 คอลเลคชั่น ดังภาพที่ 2 และภาพที่ 3

ภาพที่ 2 การออกแบบโครงร่างและการลงสีคอลเลคชั่นที่ 1

ภาพที่ 3 การออกแบบโครงร่างและการลงสีคอลเลคชั่นที่ 2

3. ผลการศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา

ผู้ศึกษาได้สำรวจความพึงพอใจโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแสดงการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (n = 100)

ข้อมูล	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ	25-30 ปี	68	68
	31-35 ปี	32	32
	รวม	100	100.00
สถานภาพ	โสด	76	76
	สมรส	24	24
	รวม	100	100.00
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	21	21
	ปริญญาตรี	71	71
	ปริญญาโท	8	8
	รวม	100	100.00
ตำแหน่ง	พนักงานบริษัท	67	67
	ข้าราชการ	22	22
	อื่นๆ	11	11
	รวม	100	100.00
รายได้ปัจจุบันต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	34	34
	15,000-20,000 บาท	54	54
	20,001-25,000 บาท	5	5
	25,001-30,000 บาท	7	7
	30,001-บาทขึ้นไป	0	0
รวม		100	100.00

จากตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 25-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 68 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 76 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 71 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 67 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 54 ในส่วนของตัวอย่างผลงานการออกแบบปรากฏดังภาพที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงค่าระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อรูปแบบเครื่องแต่งกายสามารถต่อยอดสู่การผลิตในกลุ่มเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุดและมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.83$) รองลงมาคือ รูปแบบเครื่องแต่งกายสะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา ($\bar{X} = 4.77$) ลายผ้าไหมแพรวามีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ($\bar{X} = 4.56$) รูปแบบเครื่องแต่งกายเหมาะสมกับวัยทำงานช่วงอายุ 25 - 35 ปี ($\bar{X} = 4.45$) รูปแบบเครื่องแต่งกายมีความสอดคล้องกับแรงบันดาลใจในการออกแบบ ($\bar{X} = 4.43$) การจัดวางตำแหน่งผ้าแพรวาบนเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.38$) รูปแบบเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมกับการใช้งาน ($\bar{X} = 4.32$) เทคนิคที่ใช้ในการตัดเย็บมีความ

เหมาะสมและส่งเสริมภาพลักษณ์ของผ้าไหมแพรวา ($\bar{X} = 4.24$) สีและลายที่มีความกลมกลืนและสอดคล้องกับแนวโน้มนแฟชั่น ($\bar{X} = 3.94$) ผ้าและวัสดุที่นำมาใช้ในการออกแบบมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.74$)

คอลเลคชั่นที่ 1

คอลเลคชั่น 2

ภาพที่ 4 ตัวอย่างผลงานการออกแบบ

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา

(n = 5)

ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา		ค่าเฉลี่ย		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	รูปแบบเครื่องแต่งกายเหมาะสมกับวัยทำงานช่วงอายุ 25 – 35 ปี	4.45	0.72	มาก
2.	รูปแบบเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมกับการใช้งาน	4.32	0.87	มาก
3.	สีและลายที่มีความกลมกลืนและสอดคล้องกับแนวโน้มนแฟชั่น	3.94	0.94	มาก
4.	ผ้าและวัสดุที่นำมาใช้ในการออกแบบมีความเหมาะสม	3.74	0.79	มาก
5.	ลายผ้าไหมแพรวามีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการออกแบบ เครื่องแต่งกาย	4.56	0.93	มากที่สุด
6.	การจัดวางตำแหน่งผ้าแพรวาบนเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสม	4.38	0.97	มาก
7.	เทคนิคที่ใช้ในการตัดเย็บมีความเหมาะสมและส่งเสริมภาพลักษณ์ของผ้าไหม แพรวา	4.24	0.81	มาก
8.	รูปแบบเครื่องแต่งกายมีความสอดคล้องกับแรงบันดาลใจในการออกแบบ	4.43	0.76	มาก
9.	รูปแบบเครื่องแต่งกายสะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา	4.77	0.80	มากที่สุด
10.	รูปแบบเครื่องแต่งกายสามารถต่อยอดสู่การผลิตในกลุ่มเสื้อผ้าสำเร็จรูป	4.83	0.86	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.36	0.84	มาก

บทสรุป

การศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา โดยทำการออกแบบเป็นชุดปาร์ตี้แวร์ด้วยการนำผ้าแพรวามาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ด้วยการนำเทคนิคการตัดต่อมาใช้ในสร้างสรรค์ ร่วมกับการวิเคราะห์ลักษณะของลายผ้าไหมแพรวาและโครงสร้างของวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการสร้างสรรค์รูปแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนภูมิปัญญาผ้าไหมแพรวา มุ่งนำเสนอรูปแบบที่สามารถลดต้นทุนและคงความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าแพรวาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงรูปแบบการแต่งกายที่ผลิตจากผ้าไหมแพรวา และยังคงคุณค่าทางความงามของเส้นไหมผ้าแพรวาภูมิปัญญาของชาวผู้ไท จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจากการสำรวจระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา พบว่า กลุ่มสุภาพสตรีวัยทำงานช่วงอายุระหว่าง 25-35 ปี มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.36$) โดยที่รูปแบบเครื่องแต่งกายสามารถต่อยอดสู่การผลิตในกลุ่มเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X} = 4.83$)

จากการศึกษาดังกล่าวที่มุ่งการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายเพื่อการนำเสนอแนวทางการออกแบบเครื่องแต่งกายที่ส่งเสริมการพัฒนาและการต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งจากสภาพปัญหาของกลุ่มผ้าไหมแพรวาชุมชนบ้านโพน จ.กาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มชุมชนประสบปัญหาในการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเท่าที่ควรและปัญหาต้นทุนวัตถุดิบที่สูง ซึ่งแนวทางและโอกาสในการพัฒนาให้กลุ่มประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ เน้นการลดต้นทุนการผลิตซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงาน หรือการสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว [4] ดังนั้นจากการศึกษาการออกแบบเครื่องแต่งกายที่สะท้อนความงามของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา จึงเป็นแนวทางที่สำคัญที่ช่วยในการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาให้กลุ่มชุมชนด้วยการนำเสนอรูปแบบเครื่องแต่งกายที่ผ่านการศึกษาศาสตร์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแพรวา ร่วมกับการศึกษาแนวคิดที่เป็นกระแสของวัฒนธรรมแบบสมัยนิยม (Pop Culture) เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์โดยอาศัยกระแสแนวโน้มแฟชั่นและแนวคิดกระแสหลักของสังคมที่ก้าวสู่การแข่งขันในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่มีบทบาทสำคัญสำหรับการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างสมดุลและยั่งยืนบนพื้นฐานการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์ ด้วยการเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรม [5] เพื่อนำมาต่อยอดสู่การสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มเพื่อดึงดูดผู้บริโภค รวมถึงเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายในกลุ่มเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อการสร้างสรรค์ที่สามารถต่อยอดสู่การผลิตในเชิงพาณิชย์

เอกสารอ้างอิง

- [1] ธนิศร ยืนยง และศยาภรณ์ มีแสงแก้ว. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนเศรษฐกิจชุมชน กรณีผ้าไหมแพรวา ชุมชนบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 11 (1), 255-261.
- [2] นิตยา วรรณกิตร์. (2558). ภูมิปัญญา “ผ้าไหมแพรวาผู้ไทบ้านโพน”: พลวัตและการปรับตัว. วารสารไทยศึกษา, 10 (2), 63-81.
- [3] สุภาวดี ตุ่มเงิน. (2538). การทอผ้าแพรวาที่บ้านโพนอำเภอก้ามวังจังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- [4] สุภาพร เชียงใหม่ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2558). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าไหมแพรวา กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมแพรวา ตำบลโพน อำเภอก้ามวัง จังหวัดกาฬสินธุ์. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 4 (The 4th National Conference on Public Affairs Management) “การบริหารกิจการ

สาธารณะภายใต้ประเทศไทย 4.0” (Public Affairs Management Under Thailand 4.0). 1255-1265. ขอนแก่น: วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น.

- [5] จรัสพิมพ์ วังเย็น, พงษ์สิทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, นพดล อินทร์จันทร์ และวรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. (2559). การศึกษาวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ผ้าผืนพาสายา. วารสารร่มยสาร, 14 (1), 179-191.